महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र
७०८ सदाशिव पेठ, कुमठेकर मार्ग, पुणे ४११०३०
संपर्क क्रमांक (०२०) २४४७ ६९३८ E-mail: evaluationdept@maa.ac.in

---

Question Bank

Standard:- 12th

Subject :- **वाणिज्य संघटन आणि व्यवस्थापन (५१)**

March 2021

सूचना

१. फक्त विद्यार्थ्यांना प्रश्नप्रकारांचा सराव करून देण्यासाठीच

२. सदर प्रश्नसंचातील प्रश्न बोर्डाच्या प्रश्नपत्रिकेत येतीलच असे नाही याची नोंद घ्यावी.

वाणिज्य संघटन आणि व्यवस्थापन (५१)

प्रश्न पेढी

प्र. १.

अ) रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१. ……… यांना आधुनिक व्यवस्थापनाचे जनक म्हणून ओळखले जाते.

(हेन्री फेयाल, एफ. डब्ल्यू. टेलर, फिलिप कोटलर)

२. प्रत्येक गोष्टीसाठी जागा आणि प्रत्येक गोष्ट जागेवर हे……… या तत्वात येते.

(शिस्तीचे तत्व, सुव्यवस्थेचे तत्व, समान न्यायाचे तत्त्व)

३. संज्ञापन साखळी म्हणजे……….. पद व क्रमानुसार उच्च स्तरापासून कनिष्ठ स्तरापर्यंत केलेला संवाद.

(शिस्त, ऐक्य, अधिकार)

४. व्यवस्थापनाची कार्ये……. या कार्याने संपतात.

(निर्देशन, कर्मचारी व्यवस्थापन, नियंत्रण)

५. ……… या कार्यात योजना आणि संघटनेच्या रचनेनुसार कार्याची अंमलबजावणी केली जाते.

(नियंत्रण, निर्देशन, कर्मचारी व्यवस्थापन)

६. उद्योजक या शब्दाची उत्पत्ती 'एंटरप्रेंड' या………. शब्दापासून झाली आहे.

(जपानी, इंग्लिश, फ्रेंच)

७. स्टार्ट अप इंडिया…… . चा पुढाकार आहे.

(भारत सरकार, जागतिक बँक, राज्य सरकार)

८. ……… शहरी रहिवाशांना ग्रामीण भागात आणून स्थानिक लोक वसाहत सामाजिक आणि आर्थिक दृष्ट्या सशक्त करते.

(कृषी पर्यटन, वैद्यकीय पर्यटन, मनोरंजन)

९. नाशवंत वस्तू……….. गोदामात साठविल्या जातात.

(करदेय, शित, सरकारी)

१०. आयुर्विम्यास …………. लागू होत नाही.

(विमा हित, प्रमोच्च विश्वासाचे तत्व, नुकसान भरपाई तत्व)

११. ग्राहक आणि ग्राहक यांच्यातील व्यवहार……… च्या अंतर्गत होतात.

(B2B, C2C, B2C)

१२. व्यवसायिक कामे करण्याचा करार दुसऱ्या संस्थेला दिला जातो त्या प्रक्रियेस………… असे म्हणतात.

(बाह्य सेवा, व्यापार, ई व्यवसाय)

१३. ऑनलाइन खरेदीदार वस्तूची निवड करतो आणि……. मध्ये ठेवतो.

(शॉपिंग मॉल, शॉपिंग कार्ट, शॉपिंग बॅग)

१४. व्यवसाय संघटनांनी नैसर्गिक साधनांचा………. उपयोग करण्यासाठी प्रयत्न करावा.

(कमीत कमी, जास्तीत जास्त, परिपूर्ण)

१५. योग्य वेळी कर भरणे ही संघटनांची………. जबाबदारी आहे.

(भागधारकाप्रति, ग्राहकाप्रति, शासनाप्रति)

१६. व्यवसायिक हे समाजाचे………असतात

(मालक, सदस्य, विश्वस्त)

१७. व्यवसायाने……. बढतीच्या योग्य संधी दिल्या पाहिजेत.

(कर्मचाऱ्यांना, ग्राहकांना, गुंतवणूकदारांना)

१८. व्यवसाय संघटनांनी………… आरोग्याचे रक्षण करावे व सुरक्षिततेची साधने पुरवावित.

(कर्मचाऱ्यांच्या, भागधारकांच्या, ग्राहकांच्या)

१९. …….. हिताचे रक्षण करणे हा ग्राहक संघटनेचा मुख्य उद्देश असतो.

(ग्राहकांच्या, व्यापाऱ्यांच्या, उत्पादकांच्या)

२०. ग्राहक संरक्षण कायद्याअंतर्गत ग्राहकाचे वाद मिटविण्याचे….. ला सर्वोच्च अधिकार आहेत.

(राज्य आयोग, राष्ट्रीय आयोग, जिल्हा आयोग)

२१. उत्पादक /पुरवठादार आणि ग्राहक यामधील वाद तडजोडीने मिटविण्यासाठी शासनाने……… ची स्थापना केली आहे.

(जिल्हा आयोग, लोक अदालत, ग्राहक संघटना)

२२. आधुनिक स्पर्धात्मक बाजारपेठेत ग्राहकास…….. म्हणून ओळखले जाते.

(राजा, एजंट, मालक)

२३. विपणी ही संज्ञा…… आहे

(फ्रेंच, लॅटिन ,इटालियन)

ब) योग्य जोड्या जुळवा.

१.

अ गट	ब गट
अ) हेन्री फेयॉल	१. ८ फोरमन
ब) निर्देशनातील एक वाक्यता	२. शास्त्रीय व्यवस्थापनाचा सिद्धांत
क) व्यवस्थापनाची तत्वे	३. सर्व क्रियांची समान विभागणी
ड) एफ डब्ल्यू टेलर	४. सामान्य मार्गदर्शक तत्वे
इ) कार्यात्मक संस्था	५. प्रत्येक गोष्टीसाठी योग्य जागा आणि प्रत्येक गोष्ट नियोजित जागेवर
	६. एक वरिष्ठ एक योजना
	७. कमी वेतन दर
	८. कर्मचारी व व्यवस्थापनातील चांगले संबंध
	९. जर्मन इंजिनियर
	१०. आधुनिक व्यवस्थापन

२.

अ गट	ब गट
अ. नियोजन	१. एक प्रक्रिया जी रचना,मार्गदर्शन, संवाद आणि प्रेरणा देते.
ब. संघटन	२. गट कार्यातील प्रयत्नांचे एकत्रीकरण व समक्रमण
क. कर्मचारी व्यवस्थापन	३. एखादे काम काय करायचे? कसे करायचे? कोणी करायचे हे अगोदर ठरविणे
ड. निर्देशन	४. व्यवस्थापक जे करतो ते म्हणजे व्यवस्थापन
इ. समन्वय	५. व्यवस्थापकाच्या भूमिकेवर लक्ष केंद्रित करणे
	६. ठरविलेले साध्य करण्यासाठीचे मार्ग
	७. वास्तविक कामगिरी व पूर्वनियोजन मानक कामगिरी यांची तुलना करण्याची प्रक्रिया
	८. तत्वांचा संच
	९. एक प्रक्रिया जात भरती, निवड, रुजू होणे व मोबदला ठरविला जातो.
	१०. व्यवस्थापित करणे म्हणजे अंदाज बांधून आराखडा आखणे

३.

अ गट	ब गट
अ. रिक्तभरण कार्य	१. २०१६
ब. उद्योजक	२. रोजगार
क. कृषी पर्यटन	३. उत्पादनाची जुनी पद्धत
ड. तंत्रज्ञान	४. २०१९
इ. स्टार्ट अप इंडिया	५. स्वयंचलित
	६. ग्रामीण पर्यटन
	७. उद्योजकता
	८. अलीकडील ज्ञान
	९. गरजांवर आधारित
	१०. वैद्यकीय पर्यटन

४.

अ गट	ब गट
अ. बाजारपेठेचा राजा	१.१९३०
ब. राष्ट्रीय आयोग	२.सामाजिक
क. मुंबई ग्राहक पंचायत	३. रुपये १० कोटीपेक्षा अधिक
ड. वस्तू विक्री कायदा	४. अशासकीय संस्था
इ. ग्राहक अधिकार	५. ग्राहक
	६. कायदेविषयक उपाय
	७. रुपये १कोटी पेक्षा अधिक मात्र रुपये १० कोटीपेक्षा कमी
	८. १९८६
	९. ग्राहक संरक्षण कायदा
	१०. माहितीचा अधिकार

५.

अ गट	ब गट
अ. ई व्यवसाय	१. ग्राहक ते ग्राहक
ब. B2C	२. सर्वत्र अस्तित्व
क. बाह्य सेवा	३. पहिली पायरी
ड. डिजिटल रोख	४. व्यवसाय ते ग्राहक
इ. नोंदणी	५. इलेक्ट्रॉनिक व्यवसाय
	६. व्यवसाय प्रक्रिया बाह्यसेवा (BPO)
	७. परिवहन कार्यालय (RTO)
	८. सक्षम व्यवसाय
	९. फक्त सायबर स्पेस मध्येच अस्तित्व
	१०. शेवटची पायरी

६.

अ गट	ब गट
अ. विपणी	१. एकच विक्रेता
ब. नोंदणीकृत बोधचिन्ह	२.भागबाजार
क. मक्तेदारी	३.विशिष्ट नाव
ड. मुद्रीकरण	४. मार्केट्स
इ.डिजिटल मार्केटिंग	५. एकच खरेदीदार
	६.भारतीय प्रमाणक संस्था
	७.व्यापारी चिन्ह
	८.पारंपारिक माध्यमांचा वापर
	९. अनेक विक्रेते
	१०. डिजिटल

क) खालील वाक्यासाठी योग्य शब्द /शब्द समुह/संज्ञा सुचवा.

१. नाविन्यपूर्ण मार्गाने काम करण्याचे तत्व
२ प्रत्येक गोष्टीसाठी जागा आणि प्रत्येक गोष्ट जागेवर असे सांगणारे तत्व
३. योग्य व्यक्तीची योग्य वेतनासह योग्य त्या जागेवर नेमणूक करणे
४.एखादी व्यक्ती जी समस्या सोडविण्यासाठी कर्मचाऱ्यांना योग्य मार्ग दाखवते तसेच मार्गदर्शन करते
५.एक प्रक्रिया ज्यात वास्तविक कामगिरीची पूर्वनिर्धारित मानक कामगिरीची तुलना केली जाते
६. आर्थिक कृती साठी काहीतरी नवीन निर्माण करण्याचे कार्य
७. अशी प्रक्रिया ज्यात व्यक्तीला कार्य करण्याचे प्रोत्साहन आणि कार्य करण्यास प्रवृत्त करते अशी उद्दिष्ट गाठण्याची क्रिया
८.असा कर्मचारी ज्याला स्वतःच्या नाविन्यपूर्ण कल्पना राबविण्यासाठी संघटनेचा पाठिंबा आणि अधिकार असतो
९. शासन किंवा स्थानिक स्वराज्य संस्थांची मालकी व्यवस्थापन आणि नियंत्रण असलेला गोदामाचा प्रकार
१०. देशाच्या बँकिंग क्षेत्रातील सर्वोच्च वित्तीय संस्था
११.विमाधारक विमा कंपनीस नुकसान भरपाईच्या हमीच्या मोबदल्यात देत असलेला मोबदला
१२. खरेदी केलेल्या वस्तू ग्राहकापर्यंत पोचविण्याची अवस्था
१३. बीपीओ चा उपसंच
१४. चांगल्या दर्जाचे उत्पादन मिळविणे हा हक्क असलेला समाजातील गट
१५. वस्तू किंवा सेवेचे मूल्य रुपये एक कोटीपेक्षा अधिक नसलेल्या रकमेचे दावे स्वीकारणारा आयोग
१६.सार्वजनिक हितासाठी न्यायालयात कायदेशीर तक्रार दाखल करणे
१७ सामाजिक कल्याणास चालना देण्याच्या उद्देशाने स्थापन केलेली संस्था
१८ एखाद्या वस्तूला किंवा उत्पादनाला विशिष्ट नाव देणे
१९ सर्वाधिक व्याज मिळणाऱ्या ठेवीचा प्रकार

ड) खालील विधाने चूक की बरोबर ते लिहा.
१. व्यवस्थापनाची तत्वे सार्वत्रिक नसतात.
२. व्यवसायातील प्रत्येक कर्मचाऱ्यास एकाच वरिष्ठांकडून आदेश मिळाले पाहिजे.
३. व्यवस्थापनाचे प्रत्येक कार्य नियोजनावर आधारित असते.
४. पात्र कार्यक्षम आणि कार्यबळ ही नेहमीच व्यवसायाची संपत्ती असते.
५. नियंत्रण कार्यामध्ये प्रत्येक कामगिरीसाठी मानके ठरविली नसतात.
६. उद्योजक कठोर परिश्रमासाठी तयार नसतो.
७. यशस्वी व्यवसायिक मोजता येण्याजोगा धोका स्वीकारतो.
८. व्यवसायाच्या विस्तारासाठी व्यवसायिक सेवा महत्त्वाचे आहे.
९. चालू खात्यावर सर्वाधिक व्याज मिळते.
१०. NEFT म्हणजे नॅशनल इलेक्ट्रिक फंड ट्रान्सफर.
११. परंपरागत व्यवसायाच्या तुलनेने ही व्यवसायाची स्थापना करणे कठीण असते.
१२. ई-व्यवसाय जागतिक स्तरावर कोणत्याही क्षेत्रात काम करण्याची मुभा देत नाही.
१३. बाह्य सेवा पुरविणाऱ्या संस्थेच्या मदतीमुळे व्यवसायिक महत्त्वाच्या क्षेत्राकडे अधिक लक्ष देऊ शकतात.
१४. समाजातील दुर्बल घटकांच्या उद्धारासाठी व्यवसाय संघटनेने प्रयत्न करणे अपेक्षित नसते.
१५. औद्योगिक शांतता राखणे ही व्यवसाय संघटनेची जबाबदारी आहे.
१६. आर्थिक परिस्थितीची संपूर्ण आणि अचूक माहिती मालकांना मिळू शकत नाही.
१७. ग्राहक संरक्षण कायदा विक्रेत्यास संरक्षण देतो.
१८. लोक अदालत लोकन्यायालय म्हणून ओळखले जाते.
१९. ग्राहक हा बाजारपेठेचा राजा असल्याने त्यास कोणतेही अधिकार नाहीत.
२०. विपणन पर्यावरणातील ग्राहक आणि व्यवसाय यांच्यात होणाऱ्या देवाण-घेवाणीशी भौतिक पर्यावरणाचा संबंध असतो.

इ) गटात न बसणारा शब्द शोधा.

१. अधिकार व जबाबदारीचे तत्व, हालचालींचा अभ्यास, कामाच्या विभागणीचे तत्व, शिस्तीचे तत्व

२. नियोजन, संघटन, लेखन, कर्मचारी व्यवस्थापन

३. निवड, प्रशिक्षण, संघटन, नियुक्ती

४. संज्ञापक, निष्क्रिय , प्रवर्तक, स्वंयचालक,

५. प्राथमिक पतसंस्था, विनिमय बँक , सहकारी संस्था, राज्य सहकारी बँक,

६. नाबार्ड, आरबीआय, सिडबी, एक्झिम

७. BPO, RTO, LPO, KPO

८. B 2 B, B 2 C, A 2 Z, C 2 C

९. नोकरीची सुरक्षितता, आरोग्य व सुरक्षिततेची साधने, कामाची सुयोग्य स्थिती, योग्य प्रमाणात नफा

१०. चांगल्या दर्जाची उत्पादने, योग्य किंमती, शहरातील गर्दीला आळा घालणे, प्रामाणिक जाहिराती,

११. रोजगार निर्मिती ,पर्यावरणाचे संरक्षण, पारदर्शकता राखणे, , मागासलेल्या भागाचा विकास

१२. जिल्हा आयोग, , अशासकीय संस्था , राष्ट्रीय आयोग, राज्य आयोग

फ) खालील विधाने पूर्ण करा.

१........ मुळे व्यवस्थापक व्यवस्थापन तत्त्वाची अंमलबजावणी करताना गरजेनुसार त्यात बदल करू शकतो.

२. व्यवस्थापनाची तत्वे........ वर्तणुकीवर प्रभाव टाकण्यासाठी तयार केलेली असतात.

३. व्यवसायात एक प्रमुख आणि एकच योजना असावी असे व्यवस्थापनाचे......... तत्व सांगते.

४........... हे व्यवस्थापनाचे मूलभूत आणि बौद्धिक कार्य आहे.

५. व्यवसायाच्या उद्दिष्टपूर्तीसाठी विविध विभागाचे एकत्रीकरण करून त्यांच्या प्रयत्नांमध्ये एकसंघ पणा आणणे म्हणजे.......... होय.

६. प्रत्यक्ष परिणाम आणि अपेक्षित परिणाम हे जास्तीत जास्त जवळ आणण्यासाठी केलेल्या प्रयत्नाच्या प्रक्रियेला........ म्हणतात.

७. उद्योजक ही अशी व्यक्ती आहे जी......... सुरुवात करते.

८. स्वतःच्या खिशातून भांडवल न गुंतविता पगारावर काम करणाऱ्या उद्योजकास.......... म्हणतात.

९. भारतीय बँकिंग नियमन कायदा.......... मध्ये संमत करण्यात आला.

१०. .... विम्यात एकाच मालकाच्या अनेक जहाजांचा विवाह उतरवला जातो.

११. मोबाईल फोन द्वारे पुरविल्या जाणाऱ्या बँकींग सुविधेस......... म्हणतात.

१२. आयात मलावरील कर न भरलेला माल....... गोदामात ठेवला जातो.

१३. ई व्यवसाय ही संज्ञा.... वर्षी अस्तित्वात आली.

१४. .... हे व्यवसायाचे अंतिम ध्येय असते.

१५. व्यवसायिक हे समाजाचे विश्वस्त असतात ही संकल्पना....... यांनी मांडली.

१६. व्यवसायाने......... ना व्यवस्थापनात सहभागी करून घेतले पाहिजे.

१७. ग्राहक संरक्षण कायद्याअंतर्गत ग्राहक संरक्षणाची...... स्तरीय न्याय व्यवस्था अस्तित्वात आहे.

१८. राष्ट्रीय आयोगाची स्थापना...... सरकारकडून केली जाते.

१९. राज्य आयोगाचा आदेश मान्य नसलेली व्यक्ती..........कडे अपील करू शकते.

२०. माहिती-तंत्रज्ञानाच्या उगमामुळे.......... विपणी संज्ञा उदयास आली.

२१. विपणनाचा मुख्य उद्देश ग्राहकांच्या गरजांची पूर्तता करण्यासाठी त्यांना....... चा पुरवठा करणे हा असतो.

ग) कंसातील अचूक पर्याय निवडून तक्ता पूर्ण करा.

१.

(मोबदला तत्व, कार्यकारण संबंध, कर्मचाऱ्यास योग्य व मैत्रीपूर्ण वागणूक, शिस्तीचे तत्व, कामाची विभागणी तत्व)

१. व्यवस्थापन तत्वे	- - - - - - - - - -
२. - - - - - - - - - - - - - -	कौशल्य व क्षमतेनुसार कामाचे वाटप
३. संघटनेच्या नियमांचा आदर व पालन	----------
४. - - - - - - - -	आर्थिक समाधान
५. समान न्यायाचे तत्व	- - - - - - - - -

२.

(नियंत्रण, साधनांचे एकत्रीकरण, समन्वय, नियोजन, कर्मचारी भरती निवड प्रशिक्षण)

१. भविष्यातील कार्याचा विस्तृत कार्यक्रम	---------
२. - - - - - - - - - -	संघटन
३. कर्मचारी व्यवस्थापन	-----------
४. - - - - - - - - - -	विविध विभागाचे एकत्रीकरण व समक्रमण
५. मानका च्या आधारे यशाचे मोजमाप	---------

३.

(नवीन उपक्रम, Niche पर्यटन, कृषी पर्यटन, उद्योजकता)

१. शहरी रहिवाशी ग्रामीण भागात आणण्याची कल्पना	---------
२. - - - - - - - - -	कृषी पर्यटन प्रकार
३. उत्पादन व वैशिष्ट्यीकरण नवीन संयोजन	-------
४. - - - - - - - -	पुर्णवेळ व्यवसाय ज्यास समर्पण आणि कठोर परिश्रमाची आवश्यकता असते

४.

(तात्काळ निधी हस्तांतरण, राष्ट्रीय बँकिंग क्षेत्रातील सर्वोच्च वित्तीय संस्था, आवर्ती ठेव, दीर्घ मुदती कर्ज, भारतीय लघु उद्योग विकास बँक)

१. - - - - - - - - - - -	तात्काळ निधी वर्ग करण्याची सुविधा
२. दीर्घकालीन भांडवली गरज पूर्ण करणारे	---------
३. - - - - - - - - - - -	कर्मचारी आणि व्यवसायिक यांनी उघडलेली खाते
४. मध्यवर्ती बँक	-------------
५. - - - - - - - - ---	लघू व मध्यम उद्योगक्षेत्रास भांडवल पुरवठा करणारी वित्तीय संस्था

५.

(व्यवसाय ते व्यवसाय, पहिली पायरी, ई व्यवसाय, शोधन रचना, ई-वाणिज्य)

१. नोंदणी	----------
२. - - - - - - - -	ई वाणिज्याचा महत्वाचा संच.
३. शेवटची पायरी	--------
४. ई व्यवसायाचा उपसंच	---------
५. - - - - - - - - -	B 2 B

६.

(भागधारकाप्रति, जबाबदारी ग्राहकाप्रति जबाबदारी, शासनाप्रति जबाबदारी, समाजाप्रती जबाबदारी)

१. विक्रीयोत्तर सेवा ----------

२. ------------ योग्यवेळी कर भरणे

३. समाजविरोधी कृत्यास पायबंध --------

४. - - - - - - - - - - - - - भाग बाजारातील योग्य कार्य

७.

(उच्च न्यायालयाचे न्यायमूर्ती, चार, ग्राहक संघटना, रु. एक कोटीपेक्षा कमी, 2019)

१. जिल्हा आयोग नुकसान भरपाई रक्कम ----------

२. - - - - - - - - - - राज्य आयोग

३. ग्राहक संरक्षण कायदा -------------

४. - - - - - - - - - - नफा न कमवणारी आणि राजकीय संस्था.

५. राष्ट्रीय आयोगाचे सदस्य ------------

८.

(मार्केट्स, औद्योगिक वस्तू, बुम्स अन्ड बिटनर)

१. वस्तू बाजार ---------

२. - - - - - - - - - - - - खरेदी विक्री योग्य वस्तू चा व्यापार

३. 4 Ps - - - - - - - - - -

ह) एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. व्यवस्थापनाच्या तत्वातील कार्यकारण संबंध म्हणजे काय ?

२. आधुनिक व्यवस्थापनाचे जनक म्हणून कोणाला ओळखले जाते ?

३. कामाच्या विभागणी चे तत्व म्हणजे काय ?

४. नियोजन म्हणजे काय ?

५. नियंत्रण म्हणजे काय ?

६. अंतर्गत उद्योजक म्हणजे काय ?

७. कृषी पर्यटन म्हणजे काय ?

८. अधिकर्ष सवलत म्हणजे काय ?

९. विशेष बाब म्हणजे काय ?

१०. रोख पत म्हणजे काय ?

११. विमा दावा म्हणजे काय ?

१२. जीवन विमा म्हणजे काय ?

१३. प्रवास विमा म्हणजे काय ?

१४. आवर्ती ठेव म्हणजे काय ?

१५. ई-व्यवसाय म्हणजे काय ?

१६. शॉपिंग कार्ट म्हणजे काय ?

१७. डिजिटल रोख म्हणजे काय ?

१८. नियमित कर भरणे की कोणत्या घटका संबंधीची व्यवसायाची सामाजिक जबाबदारी आहे ?

१९. राष्ट्रीय ग्राहक दिन केंव्हा साजरा केला जातो?
२०. आंतरराष्ट्रीय ग्राहक दिन केंव्हा साजरा केला जातो?
२१. जिल्हा आयोगाचे अध्यक्ष कोण असतात?
२२. राष्ट्रीय आयोगाच्या नुकसान भरपाई ची मर्यादा किती आहे?
२३. विपणन म्हणजे काय?
२५. बोधचिन्ह म्हणजे काय?

ई) खालील वाक्यातील अधोरेखीत शब्द दुरुस्त करुन वाक्य पुन्हा लिहा.
१. नोकरीतील सुरक्षितता कर्मचाऱ्यांच्या कार्यक्षमतेवर परिणाम करते.
२. विकेंद्रीकरण म्हणजे विशिष्ट स्थानावर अधिकाऱ्यांचे एकत्रीकरण.
३. व्यवसायातील प्रत्येकास एकाच कनिष्ठा कडून आदेश मिळाले पाहिजे.
४. व्यवसायाच्या वातावरणाचे घटक नेहमीच निश्चित असतात.
५. कर्मचारी व्यवस्थापन हे यंत्रसामुग्री शी निगडीत आहे.
६. स्टँड अप इंडिया या योजने अंतर्गत घेतलेल्या कर्जाची दहा वर्षात परतफेड करणे.
७. व्यवसायिक सेवा दृश्य स्वरूपात असतात.
८. आवर्ती ठेवीवर बँक ठेव पावती देते.
९. विमा व्यवसायातील धोके वाढविण्यास मदत करते.
१०. विनिमय बँक ही देशाच्या बँकिंग क्षेत्रातील सर्वोच्च वित्तीय संस्था आहे.
११. ई व्यवसाय सुरु करणे कठीण आहे.
१२. शोधन करणे हा ऑनलाइन व्यवहारातील पहिला टप्पा आहे.
१३. KPO मध्ये कमी ज्ञान आणि विशेष कार्य समाविष्ट असते.
१४. डिजिटल रोख प्लास्टिक पैशाच्या स्वरूपात असते.
१५. समाजविघातक कृत्यास व्यवसायांनी आर्थिक सहकार्य केले पाहिजे.
१६. उत्पादनावर कमाल विक्री किंमत लिहायची नसते.
१७. व्यवसाय संघटनेने भांडवल बाजारातील इष्ट प्रथा टाळल्या पाहिजेत.
१८. जिल्हा आयोग सर्वोच्च आयोग म्हणून ओळखला जातो.
१९. राष्ट्रीय आयोगाची स्थापना राज्य शासनाकडून केली जाते.
२०. राज्य आयोगात एक कोटीपेक्षा कमी रकमेचे दावे स्वीकारले जातात.
२१. प्रतवारी मुळे वस्तूंची मोडतोड नुकसान व हानी टाळणे शक्य होते.
२२. वस्तूचे गुणवैशिष्ट्ये व दर्जानुसार वर्गीकरण म्हणजे मुद्रीकरण होय.

ज) योग्य क्रम लावा.
१. नियंत्रण, संघटन, नियोजन
२. निर्देशन, समन्वय, कर्मचारी व्यवस्थापन
३. दावा, अपघात, पॉलिसी घेणे, नुकसान भरपाई.
४. खरेदी-विक्री, वस्तू पोहच आवस्था, खरेदी पूर्वावस्था
५. मालाची मागणी नोंदविणे, शोधन करणे, नोंदणी
६. राज्य आयोग, राष्ट्रीय आयोग, जिल्हा आयोग
७. उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश, जिल्हा सत्र न्यायालयाचे न्यायाधीश, सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
८. राष्ट्रीय बाजार, स्थानिक बाजार, आंतरराष्ट्रीय बाजार
९. प्रतवारी, बाजार नियोजन, वितरण

प्र.२. खालील संज्ञा स्पष्ट करा. (प्रत्येकी २ गुण)

१. तत्व
२. नियोजन
३.संघटन
४.निर्देशन
५. समन्वय
६. नियंत्रण
७. व्यवस्थापन
८. उद्योजक
९. उद्योजकता
१०. स्टार्ट अप इंडिया
११.स्टॅण्ड अप इंडिया
१२. कृषी पर्यटन
१३. अंतर्गत उद्योजक
१४. इ–व्यवसाय
१५. व्यवसाय ते ग्राहक B2C
१६. ग्राहक ते व्यवसाय C2B
१७. ग्राहक ते ग्राहक C2C
१८. ग्राहक ते प्रशासन C2A
१९. डिजीटल रोख
२०. बाह्य सेवा
२१. ज्ञान प्रक्रिया बाह्य सेवा KPO
२२. कायदे प्रक्रिया बाह्य सेवा LPO
२३. व्यवसायाची सामाजिक जबाबदारी
२४. विश्वस्त संकल्पना
२५. ग्राहक
२६. लोक अदालत
२७. जनहित याचिका
२८. तक्रार निवारण मंच
२९. जनजागृती कार्यक्रम
३०. ग्राहक संघटना
३१. ग्राहक कल्याण निधी
३२. विपणी
३३. विपणन
३४. डिजीटल विपणी संज्ञा
३५. प्रमाणीकरण
३६. परिवेष्टन
३७. मुद्रीकरण
३८. विक्रयवृध्दी यंत्रणा
३९. विपणन मिश्र
४०. वस्तू मिश्रण
४१. सेवा मिश्रण
४२. उत्पादन

प्र. ३. खालील घटना / परिस्थितीचा अभ्यास करुन आपले मत लिहा.

१. श्री. हर्षल एक उद्योजक असून पर्यावरणास अनुकूल भांडी तयार करण्याचा व्यवसाय करतात. दोन्ही स्त्री व पुरुष कामगार त्यांच्या कारखान्यात काम करतात. सर्व पुरुष कामगार थेट मशीनवर काम करतात तर महिला संवेष्टन (पॅकेजिंग) विभागात कार्यरत आहेत. श्री. शरथ वित्त व्यवस्थापक (Finance Manager) तर श्रीमती नैना मानव संसाधन व्यवस्थापक (HR Manager) म्हणून कार्यरत आहेत. या आधारे –

१. वरील परिस्थितीत व्यवस्थापनाचे कोणतेही एक तत्व ओळखा.

२. या संस्थेत श्रीमती नैना यांचा पदनाम काय आहे?

३. संस्थेच्या सर्वांगीण नियोजनासाठी कोण जबाबदार आहे?

२. श्री. राम एक उदयोन्मुख उद्योजक यांनी आपल्या नवीन व्यवसायासाठी जमीन, पैसा, यंत्रसामग्री आणि कामगार वर्ग इत्यादी आवश्यक संसाधनांचा विचार करुन आपल्या व्यवसाय संस्थेची रचना तयार केली आहे. त्यांनी श्री. श्याम यांना व्यवस्थापक म्हणून नियुक्त केले. श्री. राम यांनी कर्मचाऱ्यांची भरती, निवड, प्रशिक्षण आणि विकास यासारख्या जबाबदाऱ्या श्री. श्याम यांना दिल्या आहेत. श्री. राम यांनी कर्मचाऱ्यांना दिलेल्या मानकांनुसार कर्मचाऱ्यांनी केलेल्या कामांवर देखरेखीसाठी श्री. शुभम यांचीही नियुक्ती केली आहे. तसेच गरजेनुसार श्री. शुभम कर्मचाऱ्यांना उपाययोजना सुचवतात.

या संदर्भात खालील व्यक्तींकडून व्यवस्थापनाची कोणती कार्ये सादर केली जातात ?

१. श्री. राम २. श्री. श्याम ३. श्री. शुभम

३. XYZ कंपनीत श्री. लेले त्यांच्या अंतर्गत काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना सूचना देतात, मार्गदर्शन करतात आणि त्यांच्या उत्कृष्ट कामगिरीसाठी त्यांना प्रेरित करतात. तर दुसरीकडे श्री. सय्यद संघटनात्मक उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी विविध विभागातील कर्मचाऱ्यीं केलेल्या कामात सुसंवाद साधण्यासाठी प्रयत्न करतात. श्री. देसाई व्यवसायिक संघटनेला आवश्यक संसाधनांची व्यवस्था पाहतात.

खालील कार्यांमध्ये गुंतलेल्या कर्मचाऱ्यांची नावे सांगा

१. संघटन २. निर्देशन ३. समन्वय

४. श्री. सोहम हा MBA पदवीधर आहे. श्री. नवीन हे B.Com पदवीधर आहेत. श्री. सोहम हे दुग्ध व्यवसाय ग्रामीण क्षेत्रात सुरु करण्यास उत्सुक आहेत आणि श्री. नवीन हे खाजगी कंपनीत रोखपाल म्हणून कार्य करतात.

१. सोहम यांची शैक्षणिक अर्हता काय आहे ?

२. उद्योजकाचे कोणतेही एक वैशिष्ट्य सांगा

३. यशस्वी उद्योजक होण्यासाठी श्री. सोहम यांच्याकडे आवश्यक असणारा कोणताही एक गुण सांगा

५. सौ. हर्षाली यांनी दोन वर्षापूर्वी नवीन व्यवसाय सुरु केला आहे. तिच्या व्यवसायाचे ग्राहक संपूर्ण देशभर असल्याने ग्राहक बिलाची रक्कम प्रत्यक्ष खात्यात जमा करतात. त्याचवेळी हर्षाली सुध्दा विविध देणे व्यवसायाच्या खात्यातूनच करते.

हर्षालीच्या खात्याचा प्रकार ओळखा

१. हर्षालीस पैसे पाठविण्याचा कोणताही एक आधुनिक मार्ग सुचवा

२. हर्षालीला तिच्या बँक खात्यावर मिळणारी कोणतीही एक सुविधा सांगा.

३. हर्षाली यांचे खाते कोणत्या प्रकारचे आहे?

६. श्री. जगत हे पगारी कर्मचारी आहेत. ते आपल्या दोन मुलांचे आर्थिक संरक्षण आणि सज्ञान झाल्यानंतर आर्थिक गरजांची पूर्तता करण्याची खात्री देणारी विमा पॉलिसी घेऊ इच्छितात.

१. श्री. जगत यांना त्यांच्या मुलासंबंधीच्या गरजा समाधानकारक पूर्ण करणारी विमा पॉलिसी सुचवा.

२. श्री.जगत घेऊ इच्छिणाऱ्या विमा पॉलिसीचा लाभार्थी कोण असेल?

३. वरील घटनेमध्ये कोणत्या तत्वाचा समावेश होतो.

७. श्री. शरद एक यशस्वी उत्पादक आहेत. त्यांचे विविध ठिकाणी उत्पादनाचे कार्य चालते. ते मोठ्या प्रमाणात उत्पादन करित असल्याने त्यांच्याकडे कच्चा माल आणि उत्पादित मालाचा मोठ्या प्रमाणात साठा आहे. त्यांना कोणत्याही अनपेक्षित आर्थिक धोक्यापासून मालाच्या संरक्षणासंबंधी काळजी वाटते. तसेच त्यांना कच्चा माल व पक्का माल एका शाखेतून दुसऱ्या शाखेत पाठवावा लागतो. परंतु त्यासाठीची कोणतीही सुविधा उपलब्ध नाही. त्यांना व्यवसाय विस्तारासाठी निधीची सुध्दा आवश्यकता आहे.

१. त्यांना मालाचे सर्व प्रकारच्या धोक्यापासून संरक्षण देणारी सेवा सुचवा.
२. विविध ठिकाणी माल साठवण्यासाठी कोणती सेवा उपयुक्त ठरेल?
३. श्री. शरद कोणत्या सेवेव्दारे अर्थसहाय्य मिळवू शकतात?

८. श्री. अमन हे व्यावसायिक आहेत. त्यांचे नागपूर आणि नाशिक येथे कारखाने आहेत. श्री. अमन हे कुटुंबासह पुण्यामध्ये स्थायिक असून त्यांना 5 आणि 8 वर्षे वयाच्या दोन मुली आहेत.

१. श्री. अमन हे त्यांच्या पत्नी व दोन मुलींसह जीवन विमा घेऊ शकतात का?
२. श्री. अमन हे सागरी विमा त्यांच्या कारखान्यासाठी घेऊ शकतात का?
३. आगीमुळे कारखान्याच्या होणाऱ्या नुकसानीच्या भरपाईसाठी कोणत्या प्रकारचा विमा श्री. अमन घेऊ शकतात.

९. सात्विक टायटनच्या दुकानातून घड्याळ खरेदी करतो आणि त्याची मैत्रिण शांभवी ही ऑनलाईन पध्दतीने वेबसाईट वरुन घड्याळ खरेदी करते तर,

१. पारंपारिक पद्धतीने कोणी खरेदी केली आहे?
२. ऑनलाईन पद्धतीने कोणी खरेदी केली आहे?
३. कोणत्या खरेदी पध्दतीमध्ये जास्त जोखीम आहे?

प्र.४. फरक स्पष्ट करा.

१.नियोजन – संघटन
२. नियोजन – कर्मचारी व्यवस्थापन
३. नियोजन – निर्देशन
४. नियोजन – समन्वय
५. नियोजन – नियंत्रण
६. संघटन – कर्मचारी व्यवस्थापन
७. संघटन – नियंत्रण
८. कर्मचारी व्यवस्थापन – निर्देशन
९. कर्मचारी व्यवस्थापन – समन्वय
१०. निर्देशन – नियंत्रण
११. समन्वय – नियंत्रण
१२. व्यावसायिक बँक – मध्यवर्ती बँक
१३. चालू खाते – बचत खाते
१४. चालू खाते – मुदत ठेव खाते
१५. बचत खाते – मुदत ठेव खाते
१६. जीवन विमा – सागरी विमा
१७. अग्नि विमा – सागरी विमा
१८. इ-व्यवसाय – परंपरागत व्यवसाय
१९. इ-वाणिज्य – इ-व्यवसाय
२०. व्यवसाय प्रक्रिया बाह्य सेवा BPO - ज्ञान प्रक्रिया बाह्य सेवा KPO

२१. जिल्हा आयोग – राज्य आयोग
२२. जिल्हा आयोग – राष्ट्रिय आयोग
२३. राज्य आयोग – राष्ट्रिय आयोग

प्र.५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

१. हेन्री फेयॉल यांच्या व्यवस्थापनाची कोणतीही चार तत्वे स्पष्ट करा.
२. उद्योजकाची कोणतीही चार कार्ये स्पष्ट करा.
३. सेवांची कोणतीही चार वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
४. अग्नी विमा योजनांचे कोणतीही चार प्रकार स्पष्ट करा.
५. उद्योजकतेची कोणतीही चार वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा
६. गोदामांची कोणतीही चार कार्य स्पष्ट करा.
७. ग्राहक संरक्षणाच्या कोणत्याही चार पध्दती स्पष्ट करा.
८. विपणन मिश्रचे (वस्तू मिश्रण) चार प्रकार स्पष्ट करा.
९. ग्राहक संरक्षणाच्या कोणत्याही चार पध्दती स्पष्ट करा.
१०. बँकांचे कोणतेही चार प्रकार स्पष्ट करा.
११. वैज्ञानिक व्यवस्थापनाची कोणतीही चार तत्त्वे स्पष्ट करा.

प्र.६. खालील विधाने सकारण स्पष्ट करा.

१. व्यवस्थापनाची तत्वे लवचिक असतात.
२. संसाधनांचा योग्य तो वापर करण्यासाठी व्यवस्थापनातील तत्वांचा उपयोग होतो.
३. समानतेची तत्वे महत्वाची आहेत.
४. नियोजन व्यवस्थापनाचे पहिले कार्य आहे.
५. नियंत्रण व्यवस्थापनाचे अंतिम कार्य आहे
६. संघटन हे संस्थेच्या प्रशासनाला व कार्याला सुलभ करते
७. योग्य व्यक्ती योग्य जागेवर योग्य मोबदल्यासह नियुक्त करणे हे कर्मचारी व्यवस्थापनाचे मुलभूत तत्व आहे.
८. विविध कार्ये आणि व्यवस्थापनाच्या सर्व स्तरांमधील समन्वय हे संस्थात्मक यशाचे सार आहे.
९. उद्योजकता हा स्वयंरोजगाराचा सर्वात चांगला स्त्रोत आहे.
१०.यशस्वी व्यवसायिक धोका स्विकारतो.
११. उद्योजगक हा प्रभावी संज्ञापक असावा.
१२. उद्योजक हा नवनिर्मिक्ष असावा.
१३. नाविण्यपूर्ण उपक्रमाने शेतकरी आपले कृषी पर्यटन व्यवसाय विकसीत करु शकतो.
१४. प्रत्यासनाचे तत्व हे सर्व नुकसान भरपाईच्या करारास लागू पडते.
१५. एटीएमधून कधीही पैसे काढता येतात.
१६. साठवणूक ही महत्वपूर्ण आहे.
१७. परंपरागत व्यवसायापेक्षा इ–व्यवसायाची उभारणी करणे सोपे आहे.
१८. इ–व्यवसाय कोणत्याही क्षेत्रात काम करण्याची मुभा देते.
१९. इंटरनेटच्या सहाय्याने ऑनलाईन व्यवहार पार पाडते जातात.
२०. व्यवसाय संघटनांवर प्रभाव टाकण्यासाठी माध्यमांची भूमिका महत्वाची असते.
२१. कामगारांच्या व्यवस्थापनातील सहभागास व्यवसायाने मान्यता द्यावी.
२२. समाजाच्या व्यवसायाप्रति अपेक्षा बदलत आहेत.

२३. व्यवसाय संघटनांनी पर्वरण, प्रदूषण व पर्यावरणीय समतोल टाळला पाहिजे.
२४. ग्राहक संरक्षण कायदा ग्राहक हितासाठी संमत करण्यात आला आहे.
२५. ग्राहकास अनेक जबाबदाऱ्या आहेत.
२६. ग्राहकांच्या हक्कांचे संरक्षण करणे हे ग्राहक संघटनेचे ध्येय आहे.
२७. विपणन हे ग्राहकांसाठी उपयुक्त आहे.
२८. ग्राहकांमध्ये जागृती निर्माण करण्यासाठी विपणन महत्वाचे आहे.
२९. ग्राहकांमध्ये उत्पादनांची ओळख निर्माण करण्यासाठी मुद्रीकरणाची आवश्यकता आहे.

प्र. ७ वा खालील प्रश्न सोडवा.

१. व्यवस्थापन तत्वांचे स्वरुप स्पष्ट करा
२. हेन्री फेयॉल यांच्या व्यवस्थापनाची कोणतीही पाच तत्वे स्पष्ट करा
३. नियोजनाचे महत्व स्पष्ट करणारे कोणतेही तीन मुद्दे स्पष्ट करा
४. कर्मचारी व्यवस्थापन चे महत्व स्पष्ट करणारे कोणतेही तीन मुद्दे स्पष्ट करा
५. उद्योजकाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा
६. उद्योजकाची कार्ये स्पष्ट करा
७.उद्योजकतेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा
८. उद्योजकता विकास कार्यक्रम स्पष्ट करा
९. सेवांची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा
१०. बँकांची प्राथमिक कार्ये
११. ई–बँकिंग सेवा स्पष्ट करा
११. जीवन विमा योजनांचेचे प्रकार स्पष्ट करा
१२. सागरी विमा योजनांचेप्रकार स्पष्ट करा
१३. गोदामाचे कार्य स्पष्ट करा
१४. गोदामांचे प्रकार स्पष्ट करा
१५. इ–व्यवसायांचे फायदे स्पष्ट करा
१६. इ–व्यवसायाच्या मर्यादा स्पष्ट करा
१७. बाह्य सेवेचे फायदे व तोटे
१८. सामाजिक जबाबदारीची गरज स्पष्ट करणारे कोणतेही पाच मुद्दे स्पष्ट करा.
१९. भागधारकांप्रति / मालकांप्रति व्यवसाय संस्थेची जबाबदारी स्पष्ट करा.
२०. गुतवणूकदारांप्रति व्यवसाय संस्थेची जबाबदारी स्पष्ट करा.
२१. शासनाप्रति व्यवसाय संस्थेची जबाबदारी स्पष्ट करा.
२२. समाज / सर्वसाधारण जनतेप्रति व्यवसाय संस्थेची जबाबदारी स्पष्ट करा.
२३. पर्यावरण संरक्षणाप्रति व्यवसाय संस्थेची जबाबदारी स्पष्ट करा.
२४. कंपन्यांची सामाजिक जबाबदारी स्पष्ट करा.
२५. ग्राहकाचे कोणतेही पाच अधिकार स्पष्ट करा.
२५.ग्राहक संघटना व अशासकीय संस्थांची भूमिका स्पष्ट करा.
२६. विपणी शब्दाशी संबंधित संज्ञा स्पष्ट करासमाजासाठी विपणनाचे महत्व स्पष्ट करा
२७. व्यवसाय संस्थेसाठी विपणनाचे महत्व स्पष्ट करा.
२८. ग्राहकांसाठी विपणनाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्र. ८. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (दिर्घोत्तरी प्रश्न)

१. नियोजनाचे महत्व स्पष्ट करा.
२. संघटनांचे महत्व स्पष्ट करा.
३. कर्मचारी व्यवस्थापनाचे महत्व स्पष्ट करा.
४. निर्देशनाचे महत्व स्पष्ट करा.
५. समन्वयाचे महत्व स्पष्ट करा.
६. नियंत्रणाचे महत्व स्पष्ट करा.
७. बँकांचे प्रकार स्पष्ट करा.
८. बँकांची कार्ये स्पष्ट करा.
९. विमा म्हणजे काय?विम्याची तत्वे स्पष्ट करा.
१०. विपणानाची कार्ये स्पष्ट करा.
११. समाजासाठी विपणनाचे महत्व स्पष्ट करा.
१२. व्यवसाय संस्थेसाठी विपणनाचे महत्व स्पष्ट करा.
१३. ग्राहकांसाठी विपणनाचे महत्व स्पष्ट करा.
१४. विपणन मिश्र स्पष्ट करा. (चार प्रकार + तीन प्रकार)